

Na simpoziju se je zbralo prek 70 udeležencev, ki so po vsaki predstavitvi predavateljem postavili vprašanja. Videoposnetki vseh predavanj kakor tudi datoteke predstavitev so dostopni na spletni strani dogodka, pod zavihkom Zgodovina (<https://giss.zrc-sazu.si/ZGODOVINA>), in sicer jih najdete pod ločenimi povezavami. Celotni prispevki so objavljeni v monografiji *Digitalne vezi*, ki je 17. knjiga v zbirki GIS v Sloveniji in je prosto dostopna na spletu: <https://giam.zrc-sazu.si/sl/publikacije/digitalne-vezi>.

Mateja Breg Valjavec

Posvetovanje o zgodovini hidroenergije v Alpah

Bern, Švica, 27. 9. 2024

Konec septembra je na Univerzi v Bernu (Švica) potekal enodnevni posvet z naslovom *Critical Perspectives on the Alpine Damscape: An Environmental and Social History of Hydropower in the Alps after 1880* (Kritični pogledi na alpsko pokrajino jezov: okoljska in socialna zgodovina hidroenergije v Alpah po letu 1880). Posvet je bil organiziran v okviru projekta Jezovi in preseljevanja na območju Alp po letu 1880 – med participacijo in marginalizacijo perifernih družb (*Staudämme und Verdrängungsprozesse im Alpenraum nach 1880 – zwischen Teilhabe und Ausgrenzung peripherer Gesellschaften*), ki ga financira Švicarska znanstvena fundacija. Projekt poteka na Oddelku za ekonomsko, socialno in okoljsko zgodovino Univerze v Bernu, ki je posvet tudi organiziral.

Posvet je bil predvsem namenjen zgodovinarjem in geografom, ki se v raziskavah ukvarjajo z okoljskimi in družbenimi vprašanji, povezanimi z velikimi tehničnimi sistemi v Alpah, kot so hidroenergetski

MATJA ZORN

Slika 1: V Bernu je sedež švicarskega zveznega parlamenta. Pretežni del zgradbe je bil zgrajen v drugi polovici 19. stoletja.

MATIJA ZORN

Slika 2: Med bolj znanimi znamenitostmi mesta je urni stolp (Zytglogge), zgrajen v začetku 13. stoletja.

objekti. Ti so po eni strani zanimivi zaradi gospodarskega pomena in tehnizacije prostora, po drugi pa pomenijo precejšnje družbeno-naravne spremembe. V prenekaterih krajih v Alpah je gradnja jezov in zajezev za ceno modernizacije pomenila preselitev celotnih vasi, celo dolin. Drugod pa so »industrializirane reke« prinesle finančne koristi, poceni električno energijo ter tudi infrastrukturni razvoj in priložnosti za zaposlitev. Namen posvetovanje je zato bil, na podlagi študija primerov pokazati izgube in koristi »alpske pokrajine jezov« ter odgovoriti na več vprašanj: Kakšne izgube in koristi je imel razvoj hidroenergetskih objektov za lokalno prebivalstvo? Kaj je bila podlaga za sprejemanje ali odpor do hidroenergije? Katere strukture moči so omogočile gradnjo jezov? Kakšne prakse preseljevanja so prevladoval v posameznih delih Alp?

Na posvetu se je zvrstilo osem predavanj vabljenih predavateljev iz šestih držav – po eno predavanje iz Španije, Italije, Francije in Združenih držav Amerik ter po dve iz Slovenije in Švice. Kot uvod je služilo predavanja o političnih ozadjih tragedije v Vajontu, kjer je oktobra 1963 zaradi velikanskega plazua, ki se sprožil v zajezev hidroelektrarne in posledične poplave, umrlo okrog 2000 ljudi. Sledila so predavanja o razvoju hidroenergije v evropskih kolonijah ter o odnosu lokalnega prebivalstva do tovrstnih gradenj v italijanskih in francoskih Alpah, predstavljeni pa so bili tudi socialno-ekonomski učinki izbrane zajezitve v nemških Alpah kot tudi razvoj švicarske hidroenergije. Od slovenskih udeležencev je imela Sara Šifrar Krajnik (Univerza v Bernu in Inštitut za novejšo zgodovino) predavanje z naslovom *Hydroimperialism in the Habsburg Monarchy: Carniola and its hydropower infrastructure between 1880 and 1918* (Hidroimperializem v habsburški monarhiji: Kranjska in njena hidroenergetska infrastruktura med letoma 1880 in 1918), podpisani (ZRC SAZU Geografski inštitut Antona Melika) pa sem imel predavanje z naslovom *Dams and barrages on rivers in Slovenia: Benefit or burden* (Jezovi in pregrade na slovenskih rekah: korist ali breme).

Matija Zorn